

EXTRAS
DE
ISTORIE GENERALĂ
A
CASELOR PRINCIARE
ȘI A ALTOR
FAMILII PRINCIARE
DIN EUROPA
ȘI ALTE ȚĂRI ALE GLOBULUI,
URMAT DE ARTICOLE ASUPRA OAMENILOR DE STAT, OAMENILOR DE RĂZBOI,
SCRIITORILOR ȘI OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ
ȘI DESPRE CITITORII ȘI BINEFĂCĂTORII INSTITUȚIILOR UTILE

Istoria împărțită în Articole separate după numele fiecărei Case sau după numele fiecărei Linii sau al fiecărei Ramuri, și după numele principalilor membri ai Familiilor, precum și după celelalte nume menționate mai sus; împărțire care facilitează rescrierea și completarea Articolelor, atunci când sunt incomplete sau neconforme.

DE CĂTRE O SOCIETATE DE OAMENI DE LITERE DIN DIFERITE NAȚIUNI

GENEVA
LA DIRECȚIA DE ISTORIE GENERALĂ

NOBILUL DOMN ROMÂN

ANDREI MOCSONYI

(MOCIONI)

NOBIL DE FOEN ETC. ETC.

Istoria nobilului domn **Andrei Mocioni** este prea strâns împletită, și prin prea multe fapte, cu istoria recentă a națiunii sale, cu cele trei milioane și jumătate de români ai Imperiului Austriac, pentru ca cineva să o poată diviza.

Nord-estul întregului Imperiu Austriac, format din Transilvania, Bucovina, Banat și porțiunea Ungariei de dincolo de Theiss, care sunt părți din Dacia antică a lui Traian, un teritoriu de puțin peste două mii de leghe pătrate germane, este locuit în principal de români care formează cel puțin două treimi din populația în ansamblu, în timp ce ultima treime este formată din maghiari, secui, sași, șvabi, sârbi, ruteni, evrei, bulgari, cehi rătăcitori etc.

De trei secole și până în anul 1848, cu excepția părții bucovinene, care nu a fost anexată Austriei decât în deceniul al șaptelea al secolului trecut, această numeroasă populație, ce dădu Ungariei pe cel mai mare dintre eroii săi și căpitani săi, IOAN (Iancu) HUNIADES –, cel mai mare dintre regii săi și cel mai mare legiuitor al său, MATEI (Mathias) CORVINUS, – celebrul general CINISIUS – și nu mai puțin ilustrul prinț canonic NICOLAS OLAHUS (Olaüs). Această familie ajunsese până la punctul de a-și pune la îndoială existența! Cerul și pământul păreau să se fi aliat împotriva acestor români. Existența lor a fost recunoscută doar atunci când și acolo unde au considerat potrivit, pe de o parte, tiranii lor laici în politică, *aristocrația maghiară* și *birocrația săsească*, pe de altă parte, în domeniul ecleziastic, *ierarhia sârbă*. Istoria și chiar originea lor au fost uitate, astfel încât istoricii, aceia dintre tiranii care au trăit printre sau alături de ei, până în al doilea deceniu al secolului nostru, au dezbătut cu înverșunare, fără a ține cont de adevăr, asupra chestiunii dacă *Valahii*, așa cum erau numiți, erau de origine romană sau gotică, și încă s-ar certa pe acest subiect dacă autoritățile slave sau românești, precum *Georges (Georgius) Sincai de Sinca*, *Micu Clain*, *Petru Maior*, *D^r. Murgu*, *Bozsinka* etc., nu ar fi demonstrat și nu ar fi restabilit în mod clar, prin cele mai irefutabile dovezi și cele mai irezistibile argumente extrase din cele mai aprofundate cercetări privind istoria popoarelor, a țărilor și a studiilor lingvistice, originea cu adevărat romană a națiunii lor. A fost doar o altă nenorocire pentru ei! Până atunci au fost

persecutați și asupriți, cel puțin în aparență, ca niște oameni de corvoadă, ca o plebe nenorocită, ca un popor de sclavi și toate acestea, după cum pretindeau, conform cerințelor spiritului vremii; dar, de atunci, toate rafinementele unei tiranii conștiente de sine însăși au fost puse în folosință împotriva lor, adică împotriva națiunii române, *quæ talis*, deoarece, ca și români, pe de o parte, în virtutea afinității naturale și istorice față de cei cinci milioane de frați din Moldo-Valahia și alte trei milioane dincolo de Dunăre, pe de altă parte, din cauza înrudirii lor cu națiunile latine ale Europei, păreau probabil să devină, direct sau indirect, cele mai importante pârgii și agenți pentru a favoriza dominația viitoare în Orient și pentru a aduce hegemonia rasei latine în Europa și în lume.

Oricum ar fi, astăzi nu există nicio îndoială că fie originea romană, fie pericolele poziției geografice și etnografice a valahilor austrieci și relațiile lor de înrudire nu au fost niciodată un secret pentru dominatorii lor. Aceștia le-au intuit și le-au recunoscut cu mult înaintea românilor înșiși: tocmai din această recunoaștere decurg toate aceste încercări și eforturi, atât de variate, de a-i deznaționaliza, după toate aparențele, cu scopul de a-i abate de la frumoasa lor vocație și marele lor destin.

Ei au încercat să atingă acest obiectiv, în primul rând prin Reformă, deoarece, în Ungaria și Transilvania, reforma ecleziastică este identificată prin dobândirea numelui de maghiar sau, pentru a folosi un singur cuvânt, cu *maghiarizarea*; într-adevăr, cei care s-au întors către Biserica reformată, de fapt români, toți, până la urmă, au devenit maghiari!

Au vrut apoi să îi determine, chiar prin constrângere, să se alăture Bisericii romano-catolice, să se lepede de Biserica Răsăriteană, singurul paladiu al naționalității lor: într-adevăr, toți românii care nu au ezitat să fie de acord, cu toții și-au îmbunătățit poziția socială de-a lungul timpului, însă nici unul nu a rămas român!

Apoi a venit rândul unirii cu Biserica romano-catolică, impusă ca condiție, o unire care urma să conducă, propriu-zis, și la catolicism, dar numai pe termen lung. Și această manevră a făcut un prejudiciu incalculabil naționalității române! Când, în sfârșit, au văzut că seva puternică a acestui neam supraviețuiește tuturor acestor operațiuni sângeroase, ea a fost pusă sub jugul ierarhiei ecleziastice a sârbilor (slavilor), pentru a o asimila acestora din urmă, lucru ce părea facil deoarece românii, departe de a manifesta antipatie și neîncredere față de clerul de rit propriu, erau obișnuți să-l venereze, deși el aparținea unei naționalități și unei limbi străine. Desigur, la vremea aceea, anume spre sfârșitul secolului al XVII-lea, panslavismul din Nord fiind încă în leagăn, nu simțea sub nicio formă pericolele pe care slavonismul urma să le pregătească în Răsărit, tocmai prin intermediul acestei doctrine. Pe scurt, românii din Austria, această populație atât de numeroasă, atât de puternică și atât de bine reabilitată astăzi în ochii istoriei, ajunseseră, cu ajutorul tuturor acestor elemente ostile, în asemenea decadentă, încât cei care aparțineau acestei rase nu puteau poseda averi

și nici exercitarea drepturilor lor ca oameni și ca cetățeni, decât cu condiția de a renege autonomia lor divină și de a fi fie reformați, fie romano-catolici, fie maghiari, fie sași, fie sârbi!

Chiar și nobilii acestei națiuni, relativ numeroși, nu se puteau bucura de privilegiile poziției lor excepționale decât devenind renegați! Iată unde a ajuns această elită de descendenți din cele mai cunoscute colonii romane, colonii ale marelui împărat *Traian*!

Dacă am dori să cercetăm acum, din punct de vedere general, cauzele acestui declin fatal al națiunii valahe din nord-estul Imperiului Austriac, vom găsi două cauze principale, ambele raportându-se la cealaltă, și anume:

a) Diviziunea sa politică, aproape izolarea, nu doar față de conașionalii lor de aceeași origine din Moldo-Valahia și Turcia, ci chiar și în interiorul acesteia; circumstanță care, cu siguranță, are cauzele ei istorice, dar pe care renunțăm să le examinăm aici.

b) Dezertarea, s-ar putea spune perfidia, înaltei sale aristocrații, care, obosită de această luptă interminabilă împotriva atâtor adversari diferiți, a hotărât să părăsească steagul național și să jure loialitate stindardului inamic, pentru a-și putea păstra privilegiile intacte!

Tocmai în această privință, familia Mocsonyi (Mocioni) a constituit o excepție, pe cât de rară, pe atât de strălucitoare, atât de puternică încât să dea o întorsătură diferită și mai favorabilă întregii cauze a românilor din Austria.

Această familie este originară din Macedonia; aparține acelei fracțiuni de romani pe care împăratul *Aurelian* i-a transportat din *Dacia* în *Moesia*, nemaicrezând că poate să apere în primul rând aceste colonii împotriva incursiunilor neconținute și furioase ale Barbarilor.

În timpul domniei lui Carol al VI-lea, această familie a emigrat din Macedonia ca urmare a persecuțiilor suferite din partea turcilor, cauzate de bogăția și stima de care se bucurau; s-a așezat în Banat, unde era, încă de la stabilire, printre cele mai bogate familii cu pământuri și, de asemenea, printre cele mai opulente familii; drept recunoaștere a serviciilor făcute dinastiei imperiale, în timpul războiului împotriva turcilor, în Ungaria și Banat, în timpul anexării Banatului la Ungaria în timpul domniei *Mariei Tereza*, a fost primită în rândul nobilimii maghiare; de atunci, în virtutea patentei imperiale care i-a fost înmănată cu acea ocazie, numele acestei familii este scris și în maghiară: **Mocsonyi**.

Andrei Mocioni, naționalist, apărător al intereselor românești în Imperiul Austriac, al doilea fiu al marelui latifundiar din Banat, **Ioan Mocioni**, care provenea din familia nobilă și românească a lui **Mocsonyi (Mocioni)**, născut la 12 iulie 1816, după ce a și-a terminat studiile la colegiul din Pesta, a intrat, în 1836, în serviciul public al comitatului Torontal, ca secretar adjunct; în 1841 a fost ales în funcția de prim judecător-președinte; iar când, în 1848, perioadă până la care a ocupat această funcție, a izbucnit revoluția maghiară, **Andrei Mocioni** s-a plasat în fruntea celor 600.000

de oameni cât numărau românii în Banat, împreună cu fratele său mai mare, **Petru Mocioni**, cel care a reprezentat, din 1847 până în 1848, Comitatul Torontal în Dieta Ungariei; [acțiune menită] pentru a apăra nu numai tronul imperial, ci și drepturile naționalității române împotriva atacurilor revoluționarilor maghiari, apoi, pentru a cuceri, în numele și în folosul conaționalilor săi, asuprași până atunci, egalitatea de drepturi și libertate națională, pe care, de mult timp, le-au cerut cu tot sufletul și la care guvernul imperial le îngăduise să spere.

Alegerea pe care românii au trebuit să o facă, în 1848, între cele două tabere combatante, și, de asemenea, dușmani ai românismului, respectiv între regimul imperial austriac și maghiarismul revoluționar, nu a fost grea. După ce românii au recunoscut că nu le este posibil să rămână neutri în această luptă dintre cei pe care îi considerau a fi tiranii lor seculari, [ei] nu puteau să fie, în mod rezonabil, decât de partea austriecilor, în primul rând pentru că Austria constituia partea *agentului* de putere și puterea legitimității, apoi pentru că germanismul era mai puțin amenințător pentru naționalitatea română și, în cele din urmă, pentru că ei doreau, chiar prin acest fapt, să demonstreze guvernului austriac, aprigul lor dușman lor, că trebuie să respingă orice neîncredere produsă de denunțurile neconținute, care ar putea să formeze opinia că românii nu așteptau decât ocazia de a scăpa de dominația Austriei și de a se alătura conaționalilor lor din Moldo-Valahia (România). Din nefericire, această suspiciune a servit mult timp drept pretext pentru persecuție și oprimări nedrepte. De aceea, românii gândesc în prezent că au făcut ca această tristă neîncredere să fie respinsă și să dispară prin potopul de sânge vărsat, în aceste din urmă împrejurări, pentru tronul Austriei.

Petru și Andrei Mocioni, înțelepți conducători ai românilor, au fost primii care au recunoscut și îmbrățișat acest adevăr; în consecință, ei nu au întârziat să urmeze această cale, printr-o resemnare pentru care au făcut mari sacrificii.

Din punct de vedere moral, **Andrei Mocsonyi (Mocioni)** a fost cu atât mai încurajat în eforturile sale nobile și patriotice, cu cât guvernul imperial s-a arătat, la început, dispus să împlinească frumoasele speranțe ale românilor, ba chiar și-a manifestat intenția în acest sens prin chemarea la Viena a lui **Petru Mocioni**, ca investit cu încrederea românilor și autorizat să exprime deschis dorințele și nevoile națiunii sale.

Când revoluția a fost reprimată în 1849, Banatul a fost împărțit în două districte politice, unul român, care era cel mai mare, iar celălalt sârb. La acea vreme, importanta misiune politică de a fi comisar superior imperial pentru districtul românesc a revenit lui **Andrei Mocioni**. Aceasta consta, având în vedere că armele maghiare înaintaseră până în Banat și, în consecință, au pricinuit o stare de fapt anormală, de a restabili cu energie și mare pricepere politică, o nouă ordine a lucrurilor, eliberată de haosul instituțiilor dezorganizate și bazată pe egalitatea drepturilor naționale, în fața constituției și pe principiile juridice și ale concilierii.

Ca nou-numit șef de district, **Andrei Mocioni** și-a îndeplinit pe deplin această sarcină dificilă și frumoasă; dar faptul că eforturile sale nobile în favoarea poporului și a guvernului nu au dat roadele așteptate, trebuie atribuit nu lui **Mocioni**, a cărui activitate și tact remarcabile au fost universal apreciate, ci noii etape în care a intrat sistemul de guvernare imperial, respectiv abolirea constituției imperiului, din 4 martie 1849, și absolutismul birocratic introdus curând după aceea, în 1851.

Andrei Mocioni a schimbat, după suprimarea constituționalismului, serviciul său politic oficial împotriva numirii sale, de către guvernul imperial, cu președinția comisiei de revizuire a *Cadastrului contribuțiilor publice* pentru întreg Banatul și a comitatului vecin *Bács-Bodrog*; dar el demisionează din aceste funcții în anul 1856, neputând să adopte sau să împărtășească principiile tot mai invadatoare, începând cu anul 1851, ale dominației germane, respectiv ale autorității arbitrare.

Andrei Mocioni nu a lucrat mai puțin, în tăcere, ci în modul cel mai generos și nobil și cu un devotament neobosit, pentru eliberarea, ridicarea și civilizarea națiunii sale, până atunci constant împiedicat în dezvoltarea sa politică. Această aspirație a inimii sale, împărtășită cu entuziasm de compatrioții săi, a câștigat întreaga lor adevărată și simpatie.

Într-un anumit fel, activitatea lui **Mocioni** rezumă dorințele și aspirațiile politice ale poporului român.

Multitudinea de petiții prezentate de **Andrei Mocioni**, mai întâi împăratului *Ferdinand*, și ulterior actualului împărat, *Francisc Iosif I*, pentru reunirea într-un singur cadru a românilor care trăiesc în imperiu și până acum divizați în patru părți, pentru recunoașterea independenței lor în probleme ecleziastice, școlare și administrative, nu a obținut până acum succesul dorit. Totuși, **Andrei Mocioni** a continuat să acționeze neobosit pentru a afirma pretențiile legitime ale națiunii sale. Considerația universală, încrederea nemărginită de care se bucura **Andrei Mocioni** din partea compatrioților săi, stima și favoarea pe care le dobândise din partea guvernului prin capacitatea sa dovedită de om de stat, acestea au fost motivele care au determinat guvernul imperial să-l cheme, în iulie 1860, la Consiliul Imperiului, ce tocmai fusese redeschis, în calitate de reprezentant al românilor din Ungaria și Banat, ce formau împreună 1.700.000 de locuitori. Cu prilejul acestei ocazii, **Andrei Mocioni** și-a dovedit recent măsura valorii sale politice, atunci când, în baza principiului egalității drepturilor naționale, a pledat, nu fără vreun rezultat, *pentru stabilirea pe picior de egalitate a tuturor națiunilor cuprinse în imperiul Austriei*; cuvântarea sa liberă și sinceră a trezit în inimile tuturor popoarelor imperiului o vie simpatie și mari emoții. De atunci, apărarea lui **Mocioni** în favoarea naționalității române, mai ales în ceea ce o privește pe aceasta, este îndreptată împotriva prerogativelor maghiarelor, pe care le uzurpă din nou, de vreme ce guvernul i-a autorizat să facă acest lucru prin aprobarea din nou a constituției ungare prin decretul regal din 20 octombrie 1860; mărturie a faptului că în Ungaria limba maghiară este singura autorizată, deși această țară este

locuită de doar 3.749.000 maghiari, în timp ce sunt 1.700.000 români, 2.000.000 slovaci, 500.000 ruși, 500.000 sârbi și 1.000.000 de germani.

În calitatea sa de oponent al supremației maghiare care, în Ungaria, a absorbit drepturile altor naționalități, **Andrei Mocioni** a refuzat, în anul 1861, alegerea sa ca deputat pentru cercul electoral Lugoj în Dieta maghiară de la Pesta; drept urmare, **Andrei Mocioni** nu a lucrat decât cu mai multă râvnă pentru ridicarea și recunoașterea drepturilor națiunii române, fie prin adresarea mai multor petiții guvernului, fie prin demersuri personale pe lângă ministrul de stat și împărat.

Iată, pe scurt, profesiunea de credință politică a lui **Andrei Mocioni**:

Mai presus de toate, drepturile națiunii și, în consecință, recunoașterea românilor din Austria ca națiune politică autonomă;

Drepturi egale în fața constituției naționale;

Adunarea generală a românilor răspândiți în Bucovina, Transilvania, Ungaria și Banat, formând împreună peste 3.000.000 de locuitori, sau cel puțin întâlnire politică, într-un district național distinct, a românilor din Ungaria și Banat, cu introducerea limbii române în școli și în administrația civilă, și recunoașterea unei Biserici Ortodoxe Răsăritene și independente, căreia îi aparțin românii, respectiv separarea Bisericii lor de Biserica Sârbă, sub jurisdicția căreia fusese pusă până atunci; întemeierea unei arhiepiscopii mitropolitane românești.

După înțelesul acestei profesii de credință, **Andrei Mocioni** a adus la cunoștința guvernului această dorință dragă a românilor într-un memoriu din 12 octombrie 1861.

Totodată, ca dovadă a sprijinului amical și binemeritat pe care îl întâlnesc opiniile și principiile lui **Andrei Mocioni** în străinătate, putem adăuga că el este menționat cu mare elogiu în mai multe broșuri despre Austria, publicate la Paris, și că lui însuși i s-a acordat titlul de vicepreședinte onorific de către Institutul Africii, fondat pentru abolirea comerțului cu sclavi și a sclaviei fraților noștri africani.

Andrei Mocioni a simțit o suferință profundă prin pierderea fratelui său mai mare, care are la fel de multe drepturi în lupta pentru recunoașterea națiunii române și care, în mod laș, a fost asasinat la Pesta, la 1 octombrie 1858.

Sentimentele caritabile ale lui **Andrei Mocioni** i-au câștigat o reputație deosebit de onorabilă.

Andrei Mocioni sprijină în fiecare an, pe cheltuiala sa, paisprezece studenți și, de comun acord cu frații săi mai mici, **Anton** și **George**, și cu sora sa **Ecaterina**, soția unui alt **Mocioni**, distribuie instituțiilor publice și dedică obiectivelor literare și științifice, sume considerabile, care contribuie la civilizarea și ridicarea națiunii sale.

Andrei Mocioni s-a căsătorit, la 6 martie 1859, cu domnișoara LAURA CSERNOVICS, fiica fostului prefect și comite al comitatului Timiș, PETRU CSERNOVICS, o tânără domnișoară plină de distincție, ale cărei numeroase și variate cunoștințe, cultură intelectuală și demnitate rară de soție îi câștigă în cel mai înalt grad considerația și stima generală. Ei trăiesc o viață foarte fericită.

ISTORIE GENERALĂ (OAMENI DE STAT ȘI PRINCIPALELE FAMILII EUROPENE)

Publicată la Geneva

